

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. kovo 24 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja), Birutės Janavičiūtės ir Donato Šerno,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės G. B. kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. birželio 4 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės G. B. ieškinį atsakovams I. M., V. Š. dėl paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo apsimestine, šios sutarties pripažinimo galiojančia pirkimo–pardavimo sutartimi ir iš šios sutarties kylančių pirkėjo teisių bei pareigų perkėlimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškinių tapatumą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė: 1) pripažinti atsakovų 2017 m. vasario 17 d. sudarytą paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartį apsimestiniu sandoriu; 2) pripažinti šią sutartį galiojančia 1/4 dalies žemės sklypo (duomenys neskelbtini) pirkimo–pardavimo sutartimi; 3) perkelti ieškovei pirkėjo teises ir pareigas pagal minėtą pirkimo–pardavimo sutartį ir iš ieškovės priteisti atsakovui I. M. 1906,24 Eur kompensaciją už 1/4 dalį žemės sklypo; 4) pripažinti negaliojančiu nuo sudarymo momento atsakovui I. M. 2017 m. kovo 10 d. išduotą paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimą.
3. Ieškovė nurodė, kad 2008 m. gegužės 13 d. mirė ieškovės ir atsakovo V. Š. tėvas M. Š. Suėjus palikimo priėmimo terminui, paveldėjimo teisės į mirusiojo palikimą turėjo du įpėdiniai: ieškovė – į 3/4 dalis mirusiojo palikimo, atsakovas V. Š. – į 1/4 dalį mirusiojo palikimo. Atsakovas V. Š. žodine sutartimi savo turėtą 1/4 dalį žemės sklypo perdavė neatlygintinai naudotis ir disponuoti ieškovei. Vėliau ieškovė sužinojo, kad 2017 m. vasario 17 d. paveldėjimo teisių pardavimo sutartimi atsakovas V. Š. už 1906,24 Eur pardavė atsakovui I. M. paveldėjimo teises į turtą ir turtines teises, likusias po tėvo M. Š. mirties. 2017 m. kovo 10 d. atsakovui I. M. išduotas paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimas, kuriame nurodyta, kad jis paveldi 1/4 dalį palikimo. Išduotame paveldėjimo pagal įstatymą teisės liudijime nurodyta, kad palikimą sudaro ieškinyje nurodyta 1/4 žemės sklypo dalis. Ieškovė teigia, kad atsakovai iš tiesų sudarė žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį, o ne paveldėjimo teisių pardavimo sutartį. Atsakovai, žinodami apie ieškovės ir atsakovo V. Š. žodinį susitarimą, prisidengdami paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartimi, siekė perleisti paveldėtą 1/4 dalį mirusio M. Š. turto, kad ieškovė neįgytų pirmumo teisės pirkti šį turtą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Tauragės apylinkės teismas 2020 m. balandžio 20 d. nutartimi atsisakė priimti ieškinį.
5. Teismas nustatė, kad Tauragės apylinkės teismo Šilalės rūmų (Šilalės rajono apylinkės teismo) 2017 m. gruodžio 12 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#) buvo atmestas ieškovės ieškinys dėl paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimo pripažinimo negaliojančiu ir pirkėjo teisių perkėlimo. Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. gegužės 17 d. nutartimi minėtas 2017 m. gruodžio 12 d. sprendimas paliktas nepakeistas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2018 m. gruodžio 18 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. gegužės 17 d. nutartį paliko nepakeistą. Bylą nagrinėję teismai padarė išvadą, kad pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.426 straipsnio 1 dalies nuostatas priėmęs palikimą asmuo, parduodamas paveldėjimo teisės, kai nedetalizuojamas palikimą sudarantis turtas, privalo garantuoti tik savo, kaip įpėdinio, teisinį statusą. Tik užbaigus paveldėjimo procedūras gali būti sudaroma paveldėtų daiktų pirkimo–pardavimo sutartis. Kadangi nebuvo duomenų, kad atsakovui V. Š. buvo išduotas paveldėjimo teisės liudijimas, teismai nusprendė, jog atsakovas V. Š. negalėjo disponuoti palikimą sudarančiu turtu, iki paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo galėjo disponuoti tik paveldėjimo teisėmis.
6. Teismas pažymėjo, kad šioje byloje pareikštu ieškiniu ieškovė prašo pripažinti paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartį apsimestine, ją pripažinti galiojančia pirkimo–pardavimo sutartimi ir iš šios sutarties kylančias pirkėjo teises bei pareigas perkelti ieškovei. Nors išnagrinėtų bylų ir pateikto ieškinių reikalavimų formuluotės sutampa nevysiškai, tačiau, teismo vertinimu, ieškovė siekia iš esmės to paties rezultato, t. y. siekia paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia, jos pripažinimo galiojančia pirkimo–pardavimo sutartimi ir iš šios sutarties kylančių pirkėjo teisių bei pareigų perkėlimo.
7. Teismas konstatavo, kad ieškovės pareikštas ieškinys yra tapatus pirmiau minėtoje civilinėje byloje išnagrinėtam ieškiniui, todėl nutarė atsisakyti priimti ieškovės ieškinį.

8. Klaipėdos apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės atskirąjį skundą, 2020 m. birželio 4 d. nutartimi paliko Tauragės apylinkės teismo 2020 m. balandžio 20 d. nutartį nepakeistą.
9. Teismas nustatė, kad šioje byloje pateiktu ieškiniu ieškovė nurodo ir įrodinėja faktines aplinkybes, jog 2017 m. vasario 17 d. sudaryta paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartis yra apsimestinis sandoris, nes, sudarydami šią sutartį, atsakovai iš tiesų sudarė 1/4 dalies žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį. Ieškinyje teigiama, kad, atsakovams sudarius apsimestinį sandorį ir juo perleidus nekilnojamąjį turtą, buvo pažeista ieškovės pirmumo teisė pirkti minėtą žemės sklypo dalį, todėl tai sudaro pagrindą taikyti tikrojo sandorio, kurį šalys turėjo omeny, pasekmes ir perkelti ieškovei pirkėjo teises ir pareigas, taip pat pripažinti negaliojančiu nuo sudarymo momento atsakovui I. M. 2017 m. kovo 10 d. išduotą paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimą.
10. Teismas pažymėjo, kad civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#) teismas konstatavo, jog nėra pagrindo daryti išvadą, jog 2017 m. vasario 17 d. atsakovai sudarė žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį, o ne paveldėjimo teisių pardavimo sutartį, ginčijamą sandoriu šalys aiškiai susitarė dėl paveldėjimo teisių, bet ne dėl konkretaus paveldėto turto (žemės sklypo ir kt.) pirkimo ir pardavimo, todėl sutarties šalių valia perleisti paveldėjimo teises negali būti tapatinama su konkretaus palikimą sudarančio daikto perleidimu. Vėliau byla apeliacine tvarka nagrinėjęs Klaipėdos apygardos teismas taip pat nurodė, kad paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties šalių valia perleisti paveldėjimo teises negali būti tapatinama su konkretaus palikimą sudarančio daikto perleidimu. Kasacine tvarka byla išnagrinėjęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad tiek ieškovė, tiek atsakovas V. Š. iki paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo disponavo ne paveldėtu turtu, o paveldėjimo teisėmis. Kasacinis teismas konstatavo, kad atsakovas V. Š. turėjo teisę sudaryti paveldėjimo teisių pardavimo sutartį net ir neinformuodamas apie tai ieškovės.
11. Įvertinęs minėtoje civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#) pareikšto ieškinio dalyką ir pagrindą, teismų procesinių sprendimų turinį, teismas padarė išvadą, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu sutarties kvalifikavimo aspektu jau yra įvertinta šioje byloje ieškovės ginčijama 2017 m. vasario 17 d. paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartis. Teismas kaip nepagrįstus atmetė ieškovės argumentus, kad ši sutartis turėtų būti kvalifikuojama kaip nekilnojamųjų daiktų pirkimo–pardavimo sutartis. Nors šioje byloje ieškovė pareiškė naują reikalavimą dėl 2017 m. vasario 17 d. sutarties pripažinimo apsimestiniu sandoriu, tačiau, teismo vertinimu, vien šio reikalavimo pareiškimas nėra pakankamas, kad ieškovės ieškinys būtų kvalifikuojamas kaip netapatų ankstesnėje byloje išnagrinėtam ieškiniui. Nors ieškovės reikalavimas lingvistiškai skiriasi nuo ankstesnėje byloje pareikšto ieškinio reikalavimo, tačiau abiejose civilinėse bylose ieškovė siekia analogiškų materialųjų teisių pasekmių atsiradimo, todėl abiejose civilinėse bylose priimtais teismo procesiniais sprendimais sukeliamos teisinės pasekmės būtų tapatos, t. y. teisių ir pareigų perkėlimas ieškovei pagal atsakovų 2017 m. vasario 17 d. sudarytą sutartį. Dėl nurodytų priežasčių teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai atsisakė priimti ieškinį Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto pagrindu.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

12. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir įpareigoti pirmosios instancijos teismą priimti ieškinį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 12.1. Apeliacinės instancijos teismas, netinkamai nustatęs ieškinių tapatumo sąlygų egzistavimą, pažeidė [CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 4 punktą ir nepagrįstai apribojo ieškovės teisę į teisminę gynybą (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnis, [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-474/2009](#); 2009 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-470/2009](#); 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-551/2013](#)). Ieškovės pasirinktas pažeistų ar ginčijamų teisių gynimo būdas negali eliminuoti ieškovės teisės pasirinkti kitą savo teisių gynimo būdą. Asmuo, kuris mano, kad jo civilinės teisės yra pažeistos, gali taikyti vieną, po to kitą ar iš karto kelis civilinės teisės gynimo būdus, jeigu įstatymai nenustato konkretaus tos civilinės teisės gynimo būdo. Tokiais atvejais civilinių teisių gynimo būdą gali pasirinkti šalys savo nuožiūra. Nagrinėjamu atveju ieškovės suformuluoti reikalavimai kildinami ne iš tos pačios teisės normos kaip civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#).
 - 12.2. Teismas, atlikęs tik formalų bylos aplinkybių vertinimą ir netinkamai nustatęs ieškinių tapatumo sąlygų buvimą, nukrypo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos [CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 4 punkto aiškinimo ir taikymo praktikos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-475/2007](#); 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-486/2007](#); 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-476/2010](#); 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-494/2010](#); 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-123/2011](#); 2012 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-284/2012](#); 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-137/2013](#); 2013 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3-3K-602/2013](#); 2014 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-146/2014](#); 2014 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3-3K-187/2014](#); 2015 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-169-690/2015](#); kt.).
 - 12.3. Nagrinėjamoje byloje buvo reikšiamas visiškai naujas reikalavimas – dėl paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo apsimestiniu sandoriu. Civilinę bylą [Nr. 2-593-1010/2017](#) nagrinėję teismams netyrė ir nevertino tokio ieškovės reikalavimo, nes minėtoje byloje toks reikalavimas nebuvo pareikštas. Spręsdamas dėl apsimestinio sandorio negaliojimo pasekmių, teismas visų pirma pripažįsta apsimestinį sandorį niekiniu, kartu išspręsdamas ir faktines dengiamojo sandorio pasekmes. [CK 4.79 straipsnio](#) 3 dalyje nustatytas specialus bendraturčių teisių gynimo būdas – teisė reikalauti, kad tokiam asmeniui būtų perkeltos pirkėjo teisės ir pareigos. Vien tik siekis to paties rezultato, priešingai negu nusprendė teismas, nelemia abiejų ieškinių tapatumo. Sprendžiant dėl apsimestinio sandorio negaliojimo pasekmių, teismui pripažinus apsimestinį sandorį niekiniu, kartu neišvengiamai kyla ir faktinės dengiamojo sandorio pasekmės – paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimas apsimestine, jos pripažinimas galiojančia žemės sklypo (jo dalies) pirkimo–pardavimo sutartimi ir iš šios sutarties kylančių pirkėjo teisių bei pareigų perkėlimas ieškovei. Tai neišvengiama teisinė pasekmė tenkinus ieškovės reikalavimą šioje byloje, o ne tas pats ieškovės siekis. Taigi nagrinėjamoje byloje ši ieškovės reikalavimo dalis nėra tapati reikalavimui, pareikštam ir išnagrinėtam civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#).
 - 12.4. Civilinę bylą [Nr. 2-593-1010/2017](#) nagrinėję teismams taip pat netyrė ir nevertino apsimestinio sandorio sudarymo aplinkybių ir juos pagrindžiančių įrodymų, kuriais kaip savo reikalavimų pagrindu ieškovė ir remiasi šioje byloje. Kai reikšiamas reikalavimas dėl sandorio pripažinimo apsimestiniu, teismas, vadovaudamasis sutarčių aiškinimo taisyklėmis ([CK 6.193 straipsnis](#)), turi aiškintis tikruosius sandorio šalių ketinimus, tikslus, atsižvelgti į sandorio sudarymo aplinkybes, šalių tarpusavio santykius, kitas svarbias aplinkybes, kurios padėtų nustatyti, ar sandorį sudariusių šalių valia iš tikrųjų atitiko jų valios išorinę išraišką, ar buvo siekiama kitų tikslų, kurių sandorįje užfiksuota šalių valia neatitinka, o priešingai – juos pridengia. Šių aplinkybių civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#) teismas nenagrinėjo, jos nebuvo teismo ginčo objektas. Civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#) teismas ieškinyje nurodytas aplinkybes nagrinėjo ir analizavo [CK 5.1 straipsnio](#) 2 dalies, 6.426 straipsnio kontekste, o ne [CK 1.87 straipsnio](#) 1 dalies kontekste.
13. Atsakovai atsiliepimų į ieškovės kasacinį skundą prašo pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartis palikti nepakeistas, o skundą atmesti; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodoma:
 - 13.1. Bylą nagrinėję teismams, nepažeisdami [CPK 5 straipsnio](#) 1 dalies, 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto, padarė teisiškai pagrįstą išvadą dėl abiejose civilinėse bylose pareiktų ieškinių tapatumo.
 - 13.2. Nagrinėjamoje byloje ieškovė ginčija ir Šilalės rajono apylinkės teismo civilinėje byloje [Nr. 2-593-1010/2017](#) ginčijo 2017 m.

vasario 17 d. paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties teisėtumą ir pagrįstumą, taip pat siekia bei siekė to paties, kad būtų pripažinta, jog tai buvo sudaryta žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartis, todėl reikalavo ir reikalauja pirkėjo teises ir pareigas pagal šią sutartį perkelti jai. Taigi šioje byloje ir civilinėje byloje Nr. 2-593-1010/2017 ieškinio dalykai yra visiškai tapatūs.

- 13.3. Priešingai negu teigia ieškovė, pagal 2017 m. vasario 17 d. paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartį atsakovas I. M. paveldėjo ne tik žemės sklypą, bet ir pastato dalį. Minėta sutartis yra visiškai įvykdyta, atsakovui yra išduoti atitinkami paveldėjimo teisės liudijimai.
- 13.4. Nors ieškovė turi teisę į teisminę gynybą, ji šia teise negali piktnaudžiauti. Tam pačiam civiliniam teisiniam santykiui (paveldėjimo teisių pardavimo sutarčiai) nugincyti ji šiuo atveju naudoja kelis sandorio pripažinimo negaliojančiu pagrindus ir kiekvieną kartą sugalvodama vis naują pagrindą nepagrįstai kelia vis naują civilinę bylą, atsakovus įtraukdama į nesibaigiantį teisminių ginčų maratoną. Ieškovė, nebūdama sandorio šalis, naudojosi įstatymo normomis, reglamentuojančiomis atvejus, kada gali būti perkeltamos pirkėjo teisės ir pareigos ne sandorio šaliai, šį sandorį turėjo teisę ginčyti vieną kartą vienoje byloje, o jai nepatinkancius teismų procesinius sprendimus turėjo teisę skusti instancine tvarka, tą ji ir padarė. Paveldėjimo teisių pardavimo sandoris yra įvykdytas visiškai ir naujas teisminis procesas būtų akivaizdus atsakovų teisių pažeidimas, nes jie būtų priversti iš naujo įrodinėti aplinkybes, kurios jau buvo įrodytos Šilalės rajono apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. 2-593-1010/2017 ir patikrintos aukštesnėse teismų instancijose ([CPK 182 straipsnio 2 punktas](#), 279 straipsnio 4 dalis).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškinių tapatumą, taikymo ir aiškinimo

14. [CPK 18](#) straipsnyje įtvirtintas teismo sprendimo visuotinio privalomumo principas: įsiteisėję teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Tai reiškia, kad tai, kas nuspręsta teismo, yra privaloma visiems teisės subjektams ir turi būti vykdoma, įsiteisėjusio teismo sprendimo teisingumas negali būti kvestionuojamas kitaip negu instancine tvarka. Tai yra viena iš esminių teisinio stabilumo prielaidų. Dalyvavusiems byloje asmenims įsiteisėjęs teismo sprendimas, be to, dar turi *res judicata* (išspręstos bylos, galutinio teismo sprendimo) galią. Tai reiškia, kad šalių ginčas yra išspręstas negrįžtamai ir bylos šalys bei kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai nebegali iš naujo pareikšti teisme tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius, t. y. nebeturi teisės dėl to paties ginčo kreiptis į teismą ateityje ([CPK 279 straipsnio 4 dalis](#)). Pakartotinai reiskiamą tapatų ieškinį teismas privalo atsisakyti priimti ([CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktas](#)), o šiai aplinkybei paaiškėjus jau po ieškinio priėmimo – civilinę bylą pagal tapatų ieškinį nutraukti ([CPK 293 straipsnio 3 punktas](#)).
15. Kasacinio teismo praktika, aiškinanti tapataus ieškinio sampratą, yra gausi ir nuosekliai išplėta. Ieškinių tapatumas nustatomas pagal tris kriterijus: ginčo šalis, ieškinio dalyką ir pagrindą. Kasacinio teismo praktikoje išsamiai pasisakyta dėl tapataus ieškinio konstatavimo kriterijų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-494/2010](#); 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-476/2010](#); 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-123/2011](#); 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-137/2013](#); 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-390-823/2019](#), 31 punktas; kt.).
16. Nurodytoje kasacinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad sprendžiant, ar ginčo šalys yra tapačios, esminę reikšmę turi ne jų formalus procesinis statusas, o tai, ar asmenys yra to paties materialiojo teisinio santykio, dėl kurio ginčą sprendė teismas, dalyviai. Dėl to šalių tapatumas konstatuotinas, pavyzdžiui, tuo atveju, kai tapatų ieškinio reikalavimą, ginčydamas teismo nustatytus materialiuosius teisinius santykius, buvęs atsakovas reiskia buvusiam ieškovui ar pan. (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3-3K-602/2013).
17. Ieškinio faktinį pagrindą sudaro aplinkybės, kuriomis grindžiamas ieškovo reikalavimas. [CPK](#) nustatytas reikalavimas ieškinyje nurodyti faktines aplinkybes, kurių pagrindu reiskiamas reikalavimas, bei šias aplinkybes pagrindžiančius įrodymus ([CPK 111 straipsnio 2 dalies 5 punktas](#), 135 straipsnio 1 dalies 2 punktas), tačiau nereikalaujama, kad į teismą besikreipiantis asmuo nurodytų įstatymus, kuriais grindžia savo reikalavimus, t. y. teisiškai kvalifikuotą ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-317-421/2019](#), 38 punktas). Reikalavimo tapatumas yra apibrėžiamas pagal šio reikalavimo dalyką ir faktinį pagrindą. Teisinio reikalavimo pagrindo keitimas nekeičiant jo faktinio pagrindo nepašalina reikalavimo tapatumo ir draudimo tokį reikalavimą nagrinėti po to, kai dėl jo jau yra nuspręsta įsiteisėjusio teismo sprendimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-293-823/2019](#), 23 punktas).
18. Ieškinio pagrindas laikytinas tapačiu, kai jis grindžiamas tais pačiais juridiniais faktais (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 13 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-486/2007](#); 2012 m. birželio 13 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-284/2012](#)). Reikalavimo grindimas iš esmės tais pačiais, tačiau papildytais ar (ir) patikslintais faktais taip pat reiskia tapataus ieškinio pareikšimo situaciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-300-421/2015](#); 2018 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-481-403/2018](#), 28 punktas).
19. Ieškiniui pripažinti tapačiu turi būti konstatuotas ne tik šalių ir ieškinio pagrindo, bet ir ieškinio dalyko tapatumas. Vien tik ieškinio faktinio pagrindo ar jo dalies sutapimas su to paties asmens kitoje byloje pareikšto kito ieškinio faktiniu pagrindu neeliminuoja pradėto proceso, t. y. vienoje byloje pareikšto ieškinio to paties faktinio pagrindo nurodymas kitose bylose pareikštuose ieškiniuose, jeigu ieškovų reikalavimai (ieškinio dalykas) skiriasi, nesudaro teisinio pagrindo atsisakyti priimti ieškinį pagal [CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktą](#) ar, jei toks ieškinyje buvo priimtas, nutraukti bylą pagal [CPK 293 straipsnio 3 punktą](#), tik gali sukelti padarinius pagal [CPK 182 straipsnio 2 punktą](#) – atleidimą nuo

atitinkamų aplinkybių įrodinėjimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-19-695/2020](#), 39 punktas; 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-65-421/2020](#), 21 punktas). Kasacinio teismo išaiškinta, kad kai vienoje byloje ieškinio reikalavimo pagrindas ar jo dalis sutampa su kitoje byloje to paties asmens pareikšto reikalavimo pagrindu, tai reiškia galimą teismo nustatomų faktų prejudiciją, reikšmingą kitoje byloje pagal [CPK 182 straipsnio](#) 2 punktą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-65-421/2020](#), 21 punktas).

20. Įvertinti, koks yra ieškinio pagrindas ir dalykas, galima tik nustačius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas ir kokio teisinio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu yra teismo nagrinėjimo objektas ir gynybos būdas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-317-421/2019](#) 39 punktą; 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-390-823/2019](#) 33 punktą).
21. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, yra pasisakęs, kad ieškinio dalykas – tai materialinis teisinis reikalavimas, ieškovo pasirinktas pažeistų ar ginčijamų teisių gynimo būdas. Ieškovas turi teisę ir pareigą pasirinkti bei tiksliai suformuluoti ieškinio dalyką, t. y. suformuluoti jį taip, kad būtų aišku, kokio materialinio teisinio rezultato siekiama iškeliant bylą, nes būtent tinkamas ieškinio dalyko (ir pagrindo) suformulavimas užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos teismo nagrinėjimo ribas ir sudaro pagrindą įstatymo nustatytu ir ieškovo pasirinktu būdu apginti pažeistas teises (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-485/2008](#)).
22. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu ginčo materialinis santykis, t. y. teismo nagrinėjimo objektas, ir gynybos būdas, o ne reikalavimų lingvistinės formuluotės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-284/2012](#)).
23. Nagrinėjamoje byloje sprendžiama dėl ieškinio tapatumo kitam – Tauragės apylinkės teismo Šilalės rūmų (Šilalės rajono apylinkės teismo) 2017 m. gruodžio 12 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. 2-593-1010/2017 atmetam ieškovei ieškiniiui dėl paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimo pripažinimo negaliojančiu ir perkėjo teisių perkėlimo.
24. Tiek pirmoje byloje, tiek nagrinėjamoje byloje šalys yra tapачios; abu ieškiniai iš esmės grindžiami tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis – tarp ieškovei ir jos brolio buvo žodinis susitarimas dėl žemės sklypo (1/4 dalies) dovanojimo ieškovei, ji viena šį žemės sklypą prižiūrėjo ir juo rūpinosi, visą žemės sklypą deklaravo kaip dirbamą žemę; abiejose bylose ieškovė teigia, kad ji turėjo pirmenybės teisę įsigyti ginčo žemės sklypo dalį kaip bendraturtę:
 - 24.1. ieškovei teisinis siekis abiejose bylose yra tas pats – ji siekia įgyti nuosavybės teisę į 1/4 dalį žemės sklypo;
 - 24.2. tačiau ieškinio dalykas nevisiškai sutampa: pirmoje byloje buvo ginčijamas paveldėjimo teisės liudijimas, perkėjo teises buvo prašoma perkelti pagal paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutartį. Nagrinėjamoje byloje ginčo sutartį prašoma pripažinti apsimestiniu sandoriu; pripažinti šią sutartį žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartimi, perkelti iš šios sutarties ieškovei perkėjo teises ir pareigas bei pripažinti negaliojančiu atsakovo išduotą paveldėjimo teisės liudijimą;
 - 24.3. reikalavimas dėl paveldėjimo teisių pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo apsimestiniu sandoriu pirmoje byloje nebuvo pareikštas; teismas nepasisakė dėl šio sandorio apsimestinumo; tačiau buvo pasisakoma dėl atsakovo (ieškovei brolio) (ne)galimybės sudaryti ne paveldėjimo teisių, o žemės sklypo pardavimo sutartį; buvo atliktas ginčijamos sutarties teisinis kvalifikavimas.
25. Kasacinio teismo išaiškinta, kad apsimestinis sandoris visada negalioja nuo jo sudarymo momento, o sandorio, kurį siekta pridengti, galiojimas priklauso nuo jo pobūdžio ir sudarymo aplinkybių. Jeigu pridengiamojo sandorio turinys atitinka įstatymo reikalavimus, tai taikomos atitinkamą sandorį reglamentuojančios taisyklės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-288/2009](#)). Tai reiškia, kad tuo atveju, jeigu pridengiamojo sandorio turinys neatitinka įstatymo reikalavimų, tokio sandorio pasekmės negali būti taikomos. Šios aplinkybės nebuvo tiesioginis bylos nagrinėjimo dalykas jau išnagrinėtoje byloje, tačiau teisėjų kolegija vis dėlto atkreipia dėmesį, kad joje priimtu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės yra labai glaudžiai susijusios su nauju ieškovei reikalavimu ir šios aplinkybės nebegalės būti ginčijamos nagrinėjamoje byloje.
26. Apibendrinama išdėstytus argumentus teisėjų kolegija konstatuoja, kad abiejų ieškinių dalykas nėra visiškai tapatus, ne vien dėl lingvistinės formuluotės, bet ir dėl pasirinkto gynybos būdo, kadangi ankstesnėje byloje nebuvo reikšiamas reikalavimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. Teisėjų kolegija pažymi, kad pagal [CPK 182 straipsnio](#) 2 punktą įsiteisėjęs teismo sprendimas išnagrinėtose bylose gali turėti prejudicinę galią ir gali būti reikalavimo ar atsikirtimo pagrindas nagrinėjamoje byloje (šalis, kuriai įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatyti faktai yra naudingi, kitoje byloje gali remtis tuo teismo sprendimu kaip reikalavimų ir atsikirtimų pagrindu ir tų faktų jai nereikės įrodinėti), tačiau tai negalėjo būti pagrindas teismui atsakyti priimti ieškinį šioje byloje, kurioje ieškovė savo pažeistas teises siekia ginti kitais įstatymo nustatytais būdais.
27. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad dėl netinkamo proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškinio tapatumą, taikymo ir aiškinimo teismų priimti procesiniai sprendimai naikintini ir ieškinio priėmimo klausimas perduodamas pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

28. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 12 d. pažymą kasacinis teismas turėjo 10,38 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu ([CPK 88 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktas). Šių ir kitų šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti teismui, išnagrinėsiančiam bylą iš esmės ([CPK 93 straipsnis](#)).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

n u t a r i a :

Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. birželio 4 d. nutartį ir Tauragės apylinkės teismo 2020 m. balandžio 20 d. nutartį panaikinti ir ieškinio priėmimo klausimą perduoti Tauragės apylinkės teismui nagrinėti iš naujo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Birutė Janavičiūtė

Donatas Šernas